

היום נלמד בעזרת ה':

כתובות דף יב

(המשך מעמוד קודם)

ת"ר כנסה ראשון לשם נשואין: היא נכנסה לחופה, אבל יש לה עדים שהיא לא התייחדה עם החתן, או שיש עדים שהיא התייחדה פחות מזמן ביאה. ומיד לאחר מכן החתן מת, והיא התחתנה פעם שניה – אם השני לא מצא בתולים הוא לא יכול לטעון שזה מקח טעות.

אמר רבה: מכאן לומדים שאדם שכנס אישה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה, יש לה כתובה מנה ואינו יכול לטעון שזה מקח טעות. שהרי גם כאן הבעל השני סמך על העדים ונשא אותה על דעת שהיא בתולה, ובכל אופן יש לה מנה.

רב אשי אמר: אין ראיה מהברייתא. משום שכאן הבעל השני ידע שהיא נכנסה לחופה, והוא לא סומך על העדים שהיא לא נבעלה (אלא הוא חושב שהם סתם משבחים אותה בעיניו -תוס').

וליוחש שמא תחתיו זינתה: מדוע הברייתא אומרת ש'אין השני יכול לטעון טענת בתולים' משמע שאפילו אין לו צורך לבוא לבית דין לברר מדוע אין לה בתולים, אך מדוע באמת לא חוששים שמא היא זינתה בין האירוסין של הבעל שני לחתונה?
רב שרביא מתרץ: מודבר שלא היה הפסק בין האירוסין לחתונה.

ואיכא דמתני לה אמתניתין: יש השונה את דברי האמוראים הנ"ל (רבה ורב אשי) על המשנה לעיל דף יא,א: "בתולה (שהיא) אלמנה... מן הנשואין כתובתן מנה ואין להן טענת בתולים". ובהכרח מדובר שהיא נכנסה לחופה ולא נבעלה שאז היא נשארה אלמנה בתולה.

מאן דמתני לה אברייא: השונה את דבריהם על הברייתא כל שכן שיאמר זאת גם על המשנה – משום שבברייתא יש עדים שלא נבעלה, ובכל אופן דחה רב אשי את דברי רבה שרצה ללמוד מכאן ש'כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה יש לה מנה' כי הוא

(המשך בדף הבא ↓)

יוצא לאור ע"י:

"אור הספר התורני" הוצאה לאור
052-7628377

להצטרפות:

mabatlada18@gmail.com

052-342-4473

ידע שהיא נכנסה לחופה – אם כן ודאי שבמשנה שאין עדים שהיא לא נבעלה שיהיה לה כתובה מנה.

אבל השונה את דבריהם על המשנה, לא יאמר זאת גם על הברייתא. כי מכיון שבברייתא יש עדים שלא נבעלה, רב אשי יסכים עם רבה שיש מכאן הוכחה שהנושא את האישה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה כתובתה מנה.

*

משנה: האוכל אצל חמיו ביהודה: ואין עדים שהוא לא התייחד שם עם ארוסתו.

גמרא: מדקתני האוכל: מלשון המשנה משמע שגם ביהודה לא כולם נהגו לאכול ולהתייחד, כי רק 'האוכל אצל חמיו ביהודה... אינו יכול לטעון טענת בתולים', אבל מי שאינו אוכל אצל חמיו יכול לטעון. ומכאן למד אב"י שגם ביהודה יש מקומות שונים של מנהגים שונים.

כדי למשמש את החתן ואת הכלה: לבדוק אותם שלא ישקרו בלילה, שהחתן לא יאבד בכוונה את הסדין של דם הבתולים כדי לטעון שלא מצא בתולים, ושהכלה לא תביא סדין עם כתמי דם מהבית בכדי להוכיח שהיו לה בתולים.

היו שושבינין ישנים וכו': כדי לוודאות של ישקרו כנ"ל.

מדברי הברייתא מוכח שהיו מנהגים שונים ביהודה. שהרי במקום שהיו נוהגים לייחד את החתן והכלה לפני החופה, ודאי שאין כבר טעם להעמיד להם שושבינין כי יתכן שבזמן שהתייחדו כבר נבעלה. אלא במקום שלא היו מייחדים אותם לפני החתונה היו מעמידים להם שושבינין.

וכל שלא נהג במנהג הזה וכו': זהו סיום דברי הברייתא. הגמרא מבארת מה כוונת הדברים.

אילימא ארישא: על המנהג ביהודה לייחד את החתן והכלה – אם כן היתה צריכה הברייתא לומר להיפך "כל שנהג מנהג זה' של הייחוד – כבר לא יכול טעון טענת בתולים (ואילו מי שלא נהג כן יכול לטעון).

אלא אסיפא: על המנהג שלא ליחד אותם, והעמידו להם שושבינין, ועל זה אומרת הברייתא שכל שלא נהג להעמיד שושבינין לא יכול לטעון טענת בתולים כי יש לחוש שמא הוא משקר.

אלא שאם כן דברי הברייטא 'שלא נהג' לא מתאימים. שהרי החתן הוא הטוען טענת בתולים, והוא לא בודק את עצמו אלא השושביין בודקים אותו שהוא לא ישקר. ואם כן היה צריך להיות כתוב 'כל שלא מושמש' החתן – החתן לא יכול לטעון טענת בתולים שמא הוא משקר. (אבל כשכתוב 'לא נהג' משמע שהחתן לא נהג לבדוק את הכלה אם היא שקרה – ואז הרי אין לו שום בעיה לטעון טענת בתולים, אדרבא להיפך).

כל שלא נהג מנהג גליל בגליל: כלומר אם הוא ייחד את החתן והכלה בגליל, החתן כבר לא יכול לטעון טענת בתולים.

*

משנה: ואחת אלמנת כהנים: כלומר אלמנה שהיא בת כהן - כתובתה מנה כמו אלמנה בת ישראל.

בית דין של כהנים: בית דין של עשרים ושלוש שבעיר של כהנים (כמו שהיו בכל עיר ועיר) תקנו שהנושא בת כהן צריך לכתוב לה בכתובה ארבע מאות זוז (כפול מבית ישראל).

גמרא: שתי תקנות הווי: בתחילה הכהנים תקנו רק לבתולה ארבע מאות, אבל לאלמנה בת כהן השאירו מנה כמו כל אלמנה. לאחר שראו שקל בעיני הבעלים לגרש את האלמנות מפני שכתובתן מועטת - ולכהנים שהם חשובים יש הקפדה מיוחדת שלא יתגרשו בנותיהן – תקנו לאלמנות כהנות מאתיים. אך לאחר שראו שהדבר גורם שלא יתחתנו עם האלמנות הכהנות, שהרי הן שוות לבתולות ישראליות, חזרו והעמידו את כתובתן על מנה. נמצא שהברייטא מדברת על התקופה האמצעית שבה העלו את הכתובה של האלמנות למאתיים.

אם רצו לעשות כדרך שהכהנים עושין: לגבות לבתולותיהן ארבע מאות זוז. הגמרא מקשה מהברייטא שמשמע דוקא בת ישראל לכהן או בת כהן לישראל שאחד מהצדדים הוא כהן יכול לגבות ארבע מאות?

דלא מצי אמר לה עלוי קא מעלינא ליה: אינו יכול לטעון שהוא מעלה אותה בחשיבות, שהרי שניהם ישראלים, ולכן היא צריך לתת לה ארבע מאות. אבל אם היא בת ישראל והוא כהן הוא כן יכול לטעון שהוא נותן לה רק מאתיים, כי הוא מעלה אותה בחשיבות להיות אשת כהן.

*

משנה: היא אומרת משארסתני נאנסתי: וההפסד הוא שלך כי מזלך גרם, והרי זה כמו שנסתחפה שדך בגשם ונהרסה. אבל הוא טוען שהיא נאנסה קודם האירוסין והיה מקחי מקח טעות'. לדעת ר"ג ורבי אליעזר נאמנת (כי היא טוענת 'ברי' ברור לי שנאנסתי אחרי האירוסין, והוא טוען 'שמא' נאנסת קודם לכן שהרי אינו יודע מתי היא נאנסה, והכלל הוא 'ברי ושמא ברי עדיף').

לדעת רבי יהושע לא מאמינים לה וחוששים שהיא משקרת ובאמת היא נאנסה קודם לאירוסין והיא מטעה אותה בדבריה, עד שהיא תביא ראיה שהיא נאנסה לאחר האירוסין (כי היא רוצה להוציא ממנו את הכסף כמו בתולה, והכלל הוא 'המוציא מחבירו עליו הראיה').

גמרא: מנה לי בידך: אדם שבא לחבירו וטוען לו: הליתני לך מנה ואתה צריך להחזיר לי אותו, וחבירו טוען: אינני יודע אם אני חייב לך – לדעת רב הונא ורב יהודה חייב, כי 'המלוה' ברי ואילו 'הלווה' שמא ו'ברי ושמא ברי עדיף'. לדעת רב נחמן ורבי יוחנן פטור, כי אנו מעמידים את הממון בחזקת בעליו (הלווה) ו'המוציא מחבירו (המלווה) עליו הראיה'.

היתה מעוברת: במשנה בדף הבא מובאית מחלוקת נוספת של רבן גמליאל ורבי אליעזר עם רבי יהושע: "היתה (אישה פנויה) מעוברת, ואמרו לה מה טיבו של עובר זה? (והיא ענתה) מאיש פלוני וכהן הוא (כלומר הוא ישראל מיוחס הראוי להינשא לכהונה) - רבן גמליאל ורבי אליעזר אומרים: נאמנת (ומשיאים את ביתה שתיוולד לכהן), ורבי יהושע אומר: לא מפיה אנו חיינ (לא מאמינים לה), אלא הרי זו בחזקת מעוברת לנתין ולממזר, עד שתביא ראיה לדבריה".

ואמר רב יהודה: בשם שמואל שהלכה כרבן גמליאל.

ואמר רב שמואל בר יהודה לרב יהודה: 'שיננא (= חריף ושנון) אמרת לנו בשם שמואל שהלכה כרבן גמליאל גם במשנה הראשונה'. כלומר שהלכה כרבן גמליאל גם במשנה שלנו: היא אומרת משארסתני נאנסתי ומגיע לי כתובה, והוא אומר נאנסת לפני האירוסין וזהו מקח טעות לדעת ר"ג ורבי אליעזר נאמנת (כי 'ברי ושמא ברי עדיף'). ולדעת רבי יהושע לא נאמנת (כי 'המוציא מחבירו עליו הראיה'). והיינו שאפילו שהיא מוציאה כתובה מבעלה, והיה מקום לומר שמעמידים את הממון בחזקת בעליו והמוציא מחבירו עליו הראיה – בכל אופן הלכה כרבן גמליאל כי 'ברי ושמא ברי עדיף'.

לפי זה יוצא שהאמוראים רב הונא ורב יהודה ורב נחמן ורב יוחנן שנחלקו בסוגיית 'מנה לי בידך' האם אומרים 'ברי ושמא ברי עדיף' או 'אוקי ממונא בחזקת מריה', בעצם נחלקו במחלוקת התנאים במשנתנו של ר"ג ורבי אליעזר ורבי יהושע האם אומרים 'ברי ושמא ברי עדיף' או 'אוקי ממונא בחזקת מריה' כנ"ל.

הגמרא דוחה.

אלא דאיכא מיגו: רבן גמליאל במשנתנו אמר שהיא נאמנת משום שיש לה 'מיגו'. כלומר מתוך שיכלה לטעון טענה טובה יותר ולא טענה אותה, היא נאמנת על הטענה שלה הגרועה יותר, כי אם היתה משקרת בודאי היתה טוענת את הטענה הטובה ביותר.

דהיינו כשהיא טענה 'נאנסתי אחרי האירוסין' היא פוסלת את עצמה לכהונה (אנוסה אסורה לכהן), והרי יכלה לטעון 'מוכת עץ אני (תחתית לאחר האירוסין -רש"ש)' שאז לא היתה נפסלת לכהונה. ולכן היא נאמנת אפילו שהיא תובעת כתובה ומוציאה מבעלה המוחזק בממון. אבל ב'מנה לי בידך' - לתובע מחבירו אין שום טענת 'מיגו', ולכן אין סיבה להאמין לו.

ממילא יתכן שגם רב נחמן ורבי יוחנן הסוברים ב'מנה לי בידך' שהנתבע פטור, בכל אופן יסברו כרבן גמליאל במשנתנו שהיא נאמנת.

אי נמי: רבן גמליאל שסובר במשנתנו שהיא נאמנת, דוקא כאן שיש לה חזקת בתולים, שהרי אנו לא יודעים מתי היא נאנסה, ומכיון שהיו לה בתולים כשנולדה ממילא יש לה חזקה (= שהמצב נשאר על חזקתו) שהיא היתה עדיין בתולה בשעת האירוסין וממילא מגיע לה מאתיים. אבל ב'מנה לי בידך' רבן גמליאל יסבור שהתובע לא נאמן משום שאין לו שום חזקה שתסייע לטענתו שהלווה חייב לו.

הכא נמי מסתברא: כמו שתירצנו שרבן נחמן יכול להסתדר עם רבן גמליאל. כי אם לא נאמר כן, תיווצר קושיא מהלכתא על הלכתא.